

Sivistysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 143/2025 vp): Asia on saapunut sivistysvaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty perustuslakivaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunto

Asiasta on annettu seuraava lausunto:

- perustuslakivaliokunta PeVL 45/2025 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- hallitusneuvos Anna Kankaanpää, opetus- ja kulttuuriministeriö
- valtioneuvoston ihmiskaupan vastaisen työn koordinaattori Venla Roth, oikeusministeriö
- hallitusneuvos Jarmo Tiukkanen, työ- ja elinkeinoministeriö
- erityisasiantuntija Henna Leppämäki, sosiaali- ja terveysministeriö
- erityisasiantuntija Ella Rautiola, Maahanmuuttovirasto
- puheenjohtaja Mervi Jansson, Tutkintovientitoimikunta
- etuuspäällikkö Piia Kuusisto, Kansaneläkelaitos
- johtava rehtori Maija Aaltola, Espoon seudun koulutuskuntayhtymä Omnia
- rehtori Anni Virnes, Etelä-Tapiolan lukio
- vs. rehtori-sivistysjohtaja Silja Kavilo, Rautavaaran kunta
- kunnanjohtaja Mikko Kärnä, Rautavaaran kunta
- sivistysjohtaja, johtava rehtori Marja Myllykangas, Sallan kunta
- kehittäispäällikkö Maarit Kallio-Savela, Suomen Kuntaliitto
- erityisasiantuntija Kyösti Värri, Suomen Kuntaliitto
- kuntayhtymän johtaja, rehtori Kari Puumalainen, Ylä-Savon koulutuskuntayhtymä
- rehtori Jarkko Paananen, AEL-Amiedu Oy (Taitotalo)
- asiantuntija Peter Pahlman, Ammattiosaamisen kehittämisyhdistys AMKE ry
- johtava asiantuntija Suvi Pulkkinen, Keskuskauppakamari
- johtava erityisasiantuntija Eira Bani, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry
- johtava asiantuntija Annakaisa Tikkinen, Sivistysala ry

Valiokunnan mietintö SiVM 11/2025 vp

- asiantuntija Riina Nousiainen, STTK ry
- koulutuspolitiikan asiantuntija Mikko Kinnunen, Suomen Yrittäjät ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Rajavartiolaitos
- Mäkelänrinteen lukio
- Opetushallitus
- Ahvenanmaan maakunnan hallitus
- Edunation Oy
- Elinkeinoelämän keskusliitto ry
- Elinkeinoelämän Oppilaitokset EOL ry
- Finlands Svenska Skolungdomsförbund FSS rf
- Suomen Lukiolaisten Liitto ry
- Suomen Lähilukioidyhdistys ry
- Suomen Opiskelija-Allianssi — OSKU ry
- Suomen Oppisopimusosaaajat ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia, lukiolakia, opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia, oppivelvollisuuslakia sekä opiskelija- ja tutkijalakia.

Esityksen mukaan ammatillisen koulutuksen järjestäjille avattaisiin mahdollisuus myydä tutkintoon johtavaa tilauskoulutusta siten, että koulutettavina ovat EU:n ja ETA:n kansalaiset. Tilauskoulutusopiskelijoiden oikeuksista ja velvollisuuksista sovittaisiin entistä paremmin tilaajien ja koulutuksen järjestäjien välisillä sopimuksilla. Koulutuksen järjestäjät olisivat velvollisia tiedottamaan opiskelijoille heidän oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan.

Kolmansista maista tuleville opiskelijoilla olisi lukuvuosimaksut lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa. Kyseiset opiskelijat eivät voisi olla valtionosuusrahoituksen perusteena jatkossa. Oppivelvollisuuslain soveltamisalaa tarkennettaisiin rajaamalla soveltamisalan ulkopuolelle kolmansista maista tulevat Suomessa opiskelutarkoituksessa oleskelevat henkilöt. Ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin ja lukiolakiin lisättäisiin säännökset koulutuksen järjestäjien tiedonsaantioikeudesta hakijan ja opiskelijan oleskelulupatietoihin sekä koulutuksen järjestäjien oikeudesta luovuttaa oma-aloitteisesti tietoja Maahanmuuttovirastolle. Opiskelija- ja tutkijalakia muutettaisiin siten, että oleskeluluvan myöntäminen opiskelua varten edellyttäisi koulutuksen järjestäjän määräämien maksujen suorittamista.

Esitys liittyy pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman kirjaukseen, jonka mukaan ammatillisen koulutuksen järjestäjille avataan mahdollisuus myydä tutkintoon johtavaa tilauskoulutusta myös niin, että koulutettavina ovat EU- ja ETA-valtioiden kansalaiset vastaavalla tavalla kuin korkeakouluissa.

Valiokunnan mietintö SiVM 11/2025 vp

Esitys liittyy valtion vuoden 2026 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.8.2026.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Yleistä

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia, lukiolakia, opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia, oppivelvollisuuslakia sekä niin sanottua opiskelija- ja tutkijalakia. Säädösmuutokset koskevat muun muassa ammatillisen koulutuksen tilauskoulutusta sekä kolmansista maista toisen asteen koulutukseen tulevien opiskelijoiden lukuvuosimaksuista säättämistä.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella sivistysvaliokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomioin ja mietinnön yksityiskohtaisista perusteluista ilmenevin muutosesityksin.

Ammatillisen koulutuksen tilauskoulutus

Valiokunta kannattaa hallituksen esityksen ehdotusta ammatillisen koulutuksen tilauskoulutusta koskeviksi säännöksiksi. Ehdotus perustuu pääministeri Orpon hallituksen hallitusohjelmaan. Sen mukaan ammatillisen koulutuksen järjestäjille annetaan mahdollisuus myydä tutkintoon johtavaa tilauskoulutusta myös niin, että koulutettavina ovat EU- ja ETA-valtioiden kansalaiset vastaavalla tavalla kuin korkeakouluissa. Ehdotettu muutos mahdollistaa koulutuksen järjestäjille nykyistä laajemmat mahdollisuudet järjestää tilauskoulutusta yritysten ja muiden tahojen tarpeisiin osaavan työvoiman saatavuutta parantaen.

Hallituksen esityksen tarkoituksena on myös puuttua tilauskoulutuksen ongelmiin. Niitä on havaittu esiintyneen tilauskoulutusopimusten sisällöissä ja tilauskoulutusopiskelijoiden oikeuksien toteutumisen varmistamisessa (HE s. 8—9). Ongelmia on syntynyt erityisesti sellaisten koulutusviennin alueella toimivien yritysten kohdalla, joiden ainoana tarkoituksena on välittää opiskelijoita koulutukseen. Asiantuntijalausunnon mukaan Suomen ulkopuolella toimivien välittäjäorganisaatioiden toimintaan voi liittyä kynnysrahan perimisen kaltaista toimintaa.

Edellä mainittujen ongelmien ehkäisemiseksi esityksessä ehdotetaan, että jatkossa ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettuina tilauskoulutuksen järjestäjinä voivat olla vain tahot, joilla on intressi koulutuksen järjestämiseen ja jotka rahoittavat tilatun koulutuksen. Siten koulutuksen järjestäjänä ei voi toimia tilaaja, jonka keskeisenä tarkoituksena on voiton tavoitteluun tähtäävä opiskelijoiden välittäminen. Ehdotuksen mukaan koulutuksen järjestäjän tulee varmistaa, että tilaajalla on intressi ostaa tilauskoulutusta ja että koulutuksen tilaaja on myös koulutuksen maksaja. Vastaavat säännökset ovat tulleet voimaan lukiolaissa 1.1.2025. Yliopistolaissa ja ammattikorkeakoululaissa ne tulevat voimaan 1.8.2026. (*Valiokunnan lausumaehdotus 1*)

Valiokunnan mietintö SiVM 11/2025 vp

Valiokunta ehdottaa, että ammatillisesta koulutusta koskevaan 1. lakiesitykseen lisätään voimassa olevan lain mukainen 35 § ja että sen 1 momenttia muutetaan mietinnön yksityiskohtaisissa perusteluissa ehdotetuin tavoin.

Tutkintovienti ammatillisessa koulutuksessa

Asiantuntijakuulemisessa tuotiin esille, että ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin tulisi lisätä säännös, joka mahdollistaa tutkintovientinä järjestettävän tilauskoulutuksen. Saatuaan selvitukseen viitaten valiokunta toteaa, että tutkintovienti osana ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaista toimintaa on ollut epäselvää. Kuten hallituksen esityksessä (s. 7) on todettu, ammatillisen koulutuksen säädöksissä tutkintoviennin termi liittyy tutkintovientitoimikuntaan. Toimikunnan yhteydessä tutkintoviennin termillä tarkoitetaan tutkintokoulutuksen järjestämistä, joka toteutetaan valtionosuusjärjestelmän ulkopuolella joko koulutusvientityyppisenä tilauskoulutuksena tai Euroopan talousalueen ulkopuolella järjestettävänä tutkintokoulutuksena. Asiantuntijalausunnoissa ehdotettu tutkintovienti olisi kokonaan uusi koulutuksen järjestämisen muoto ammatillisen koulutuksen lainsäädännössä.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että ammatillisesta koulutuksesta annettu laki ja erityisesti sen tilauskoulutusta, koulutuksen hankintaa ja maksullista palvelutoimintaa koskevat säännökset ovat juridisesti erittäin vaativa kokonaisuus. Niissä on ammatillisesta koulutuksesta annetun lain lisäksi huomioitava muun muassa kuntalain säännökset ja EU:n valtioneuvoston päätösten vaatimukset.

Ammatillisen koulutuksen ja siihen liittyvän tilauskoulutuksen järjestäminen on lakisääteistä viranomaistoimintaa, ja sen järjestäminen on sallittu ainoastaan ammatillisen koulutuksen järjestämisluvan omaaville toimijoille. Tutkintovientiyrityksillä ei ole ammatillisen koulutuksen järjestämisluvaa eikä siten roolia lakisääteisen ammatillisen koulutuksen järjestelmässä. Opetus- ja kulttuuriministeriöllä ei ole toimivaltaa valvoa ja ohjata vientiyrityksiä, jotka toimivat vapailla markkinoilla ammatillisen koulutuksen järjestelmän ulkopuolella.

Kysymys mahdollisuudesta säätää koulutusvientiyhtiöiden toiminnasta ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa kytkeytyy hallituksen esityksen aikaisemmassa valmisteluvaiheessa mukana olleeseen ammatillisen koulutuksen järjestäjiä koskevaan mahdolliseen yhtiöittämisvelvollisuudesta poikkeamiseen. Poikkeamisesta säätämisellä olisi voitu välttää nykyinen toimintatapa järjestää tilauskoulutusta yhtiöiden kautta. Koulutusviennin mahdollisuudesta säätäminen ammatillisen koulutuksen järjestäjinä toimiville kunnille tai kuntayhtymille voidaan tulkita sellaiseksi kilpailutilanteessa markkinoilla tapahtuvaksi toiminnaksi, joka kuntalain nojalla tulisi yhtiöittää. Kuntalain yhtiöittämisvelvollisuus perustuu Euroopan unionin valtioneuvoston päätöksiin, joiden tarkoituksena on estää kielletyn valtiontuen myöntäminen.

Yhtiöittämispoikkeusta koskeva ehdotus käsiteltiin työ- ja elinkeinoministeriön yhteydessä toimivassa yritystukineuvottelukunnassa, jonka näkemyksen mukaan ehdotuksesta tulisi informoida Euroopan komissiota EU-valtioneuvoston päätöksiin liittyvien seikkojen vuoksi ennen kuin asia voidaan lähettää eduskunnan käsiteltäväksi. Tätä prosessia ei pystytty toteuttamaan käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen aikataulussa, ja sen takia ehdotus poistettiin esityksestä. Selvitystyötä jatketaan työ- ja elinkeinoministeriön johdolla komission kanssa. Valiokunta korostaa, että sel-

Valiokunnan mietintö SiVM 11/2025 vp

vitistyön yhteydessä tai sen aikana tulee selvittää tilauskoulutuksen toteutumista nyt ehdotetun lainsäädännön voimaantulon jälkeen. (*Valiokunnan lausumaehdotus 2*)

Koulutuksen järjestäjillä säilyy oikeus järjestää ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 35 §:ssä tarkoitettua koulutusta (tutkintokoulutuksen järjestäminen Euroopan talousalueen ulkopuolella), jota hallituksen esityksessä ehdotetut muutokset eivät koske. Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomessa toteutettavan tilauskoulutuksen ja ulkomaille suuntautuvan tutkintoviennin erot tunnistetaan nykyistä paremmin. Tästä tulee antaa riittävästi informaatio-ohjausta eri toimijoille.

Lukuvuosimaksut kolmansien maiden kansalaisille

Valiokunta puoltaa hallituksen esitystä säätää lukuvuosimaksujen perimisestä ammatilliseen koulutukseen ja lukiokoulutukseen kolmansista maista tulevilta opiskelijoilta. Lukuvuosimaksujen käyttöönotosta päätettiin hallituksen puoliväliriihessä keväällä 2025 ja sillä tavoitellaan julkisten varojen käytön hallintaa sekä kuntien maksutaakan keventämistä. Kuten asiantuntijalauseunnossa on todettu, uusien rahoituslähteiden etsiminen on periaatteessa tarpeellista ottaen huomioon julkisen talouden nykyiset haasteet. Lukuvuosimaksuvelvollisilta opiskelijoilta kerättävillä maksuilla katetaan heidän koulutuksensa järjestämisestä aiheutuvat kustannukset, ja he eivät ole jatkossa valtionosuusrahoituksen perusteena. Esitys koskee lain voimaantulon jälkeen opintonsa aloittavia henkilöitä.

Esityksen mukaan lukiokoulutuksessa lukuvuosimaksuvelvollisia ovat henkilöt, jotka hakevat Suomesta oleskelulupaa opiskelun perusteella ja jotka oleskelevat Suomessa opiskelua varten myönnettyllä oleskeluluvalla. Lukiokoulutuksessa ehdotetun lukuvuosimaksun suuruus on vähintään lukiokoulutuksen keskimääräinen yksikköhinta tai järjestäjäkohtainen yksikköhinta, jos se on pienempi kuin keskimääräinen yksikköhinta. Yksikkö hinnasta säädetään valtioneuvoston asetuksella vuosittain. Vuonna 2025 keskimääräinen yksikköhinta on 8 433 euroa ja vuonna 2026 se on 8 953 euroa.

Ammatillisessa koulutuksessa esityksen mukaisia lukuvuosimaksuvelvollisia ovat henkilöt, jotka ovat saaneet ensimmäisen oleskelulupansa opiskelun perusteella ja myös heidän täysi-ikäiset perheenjäsenensä, jotka tulevat Suomeen perhesiteeseen perustuvalla oleskeluluvalla. Lukuvuosimaksuvelvollisuudesta ei voi vapautua vaihtamalla oleskelulupaperustetta opiskelusta esimerkiksi työntekoon. Ammatillisessa koulutuksessa ei ole tarkoituksenmukaista määrätä kiinteästi lukuvuosimaksun suuruudesta, koska koulutuksen järjestämiskustannukset vaihtelevat suuresti tutkinnosta, koulutuksen järjestäjästä ja opiskelijan henkilökohtaisesta osaamisen kehittämissuunnitelmasta riippuen. Lakiesityksen mukaan ammatillisen koulutuksen järjestäjän perimän lukuvuosimaksun määrän tulee kattaa koulutuksen järjestämisestä keskimäärin aiheutuvat kustannukset. Koulutuksen järjestäjä voi hyödyntää lukuvuosimaksujen suuruuden määrittämisessä Opetushallituksen tuottamia kustannuslaskelmia.

Valiokunta ehdottaa, että ammatillista koulutusta koskevan 1. lakiehdotuksen lukuvuosimaksuja koskevaa 105 a §:ää muutetaan mietinnön yksityiskohtaisten perustelujen mukaisesti.

Valiokunnan mietintö SiVM 11/2025 vp

Asiantuntijalausunnossa on kiinnitetty huomiota siihen, että toisin kuin korkeakoulutusta koskevassa lainsäädännössä esityksessä ehdotetaan säädettäväksi lukuvuosimaksujen perimisestä toisella asteella myös kansalliskielillä toteutetussa koulutuksessa. Valiokunta esitettyä sääntelyä puoltaen sekä saatuun selvitykseen ja hallituksen esitykseen (s. 20) viitaten toteaa, että korkeakouluista poiketen toisen asteen koulutukseen tullaan opiskelemaan kolmansista maista pääsääntöisesti Suomen kansalliskielillä. Näin ollen lukuvuosimaksujen rajaaminen englanninkieliseen koulutukseen estäisi esityksen valtionaloudellisiin tavoitteisiin pääsemisen.

Mietinnössä jäljempänä tuodaan esille, että ehdotetulla lukuvuosimaksuja koskevalla sääntelyllä on katsottu olevan vaikutuksia muun muassa opiskelijoiden ja koulutuksen järjestäjien kannalta, minkä vuoksi on tärkeää, että sääntelyn vaikutuksia seurataan tarkasti. (*Valiokunnan lausumaehdotus 1*)

Vaikutukset koulutuksen järjestäjiin ja koulutuksen saatavuuteen. Asiantuntijalausunnon mukaan on ilmeistä, että lukuvuosimaksut vaikuttavat koulutuksen järjestäjiin eri tavoin. Esimerkiksi lukuvuosimaksuvelvollisten lukio-opiskelijoiden poistamisen valtionosuusrahoituksen piiristä on arvioitu vaikuttavan kielteisesti erityisesti niihin pieniin lukiokoulutuksen järjestäjiin, joilla kyseisten opiskelijoiden osuus opiskelijamäärästä on merkittävä.

Valiokunta toteaa, että pienempien paikkakuntien ja syrjäisempien seutujen lukiokoulutuksen järjestämistä ja saatavuutta turvataan vuoden 2026 alussa voimaan tulevalla lainmuutoksella (EV 145/2024 vp — HE 159/2024 vp — SiVM 8/2014 vp). Sen tarkoituksena on vahvistaa syrjäisillä seuduilla sijaitsevien opiskelijamäärältään pienimpien koulutuksen järjestäjien rahoituksellista asemaa. Opiskelijamäärä vaikuttaa lukiokoulutuksen yksikköhintaan siten, että yksikköhinta nousee opiskelijamäärän vähentyessä. On huomattava, että kuntien on mahdollista myös kehittää eri kunnissa toimivien oppilaitosten välistä yhteistyötä esimerkiksi jakamalla opetushenkilöstön työpanosta.

Asiantuntijalausunnon mukaan lukuvuosimaksujen käyttöönoton voi olettaa vähentävän kolmansista maista toisen asteen koulutukseen saapuvien opiskelijoiden määrää ainakin lyhyellä aikavälillä, mutta pidemmän aikavälin vaikutuksia on osin vaikeaa ennakoida. Määrään voi vaikuttaa myös se, kuinka paljon alueellisia apuraha- ja stipendiohjelmiä tullaan ottamaan käyttöön.

Alaikäisten opiskelijoiden asema. Saaduissa asiantuntijalausunnoissa on tuotu esille Suomeen tulleiden opiskelijoiden kannalta sekä myönteisiä että kielteisiä kokemuksia. Niiden perusteella osa opiskelijoista on pärjännyt hyvin, mutta kaikille alaikäisille nuorille opiskelu ja oleskelu vierasmaassa ei ole ollut ongelmaton, vaan siihen on liittynyt epäkohtia, jotka valiokunnan näkemyksen mukaan on tarpeen ottaa huomioon nuorten opiskelijoiden Suomeen rekrytoinnissa lapsen edun ja muiden lasten oikeuksien turvaamisen kannalta. Nuoret opiskelijat asuvat etäällä perheistään, ja saadun asiantuntijalausunnon mukaan kunnat, ELY-keskukset ja hyvinvointialueet ovat raportoineet siihen liittyvistä epäkohdista erityisesti lukiokoulutukseen Suomeen rekrytoitujen alaikäisten opiskelijoiden osalta. Epätietoisuutta on ollut muun muassa huoltajan puhevallan määrittelemisessä alaikäistä opiskelijaa koskevissa asioissa ja siitä, kuka viime kädessä kantaa vastuun alaikäisen opiskelijan hyvinvoinnin turvaamisesta ja arjen sujumisesta. Joissakin tapauksissa on jouduttu ryhtymään lastensuojelullisiin toimenpiteisiin.

Valiokunnan mietintö SiVM 11/2025 vp

Ilman huoltajaa Suomessa asuvilla alaikäisillä nuorilla on kohonnut riski joutua haavoittuvaan asemaan. Kolmansista maista tulevien lasten rekrytointi lukiokoulutukseen oppilaitosverkon ylläpitämiseksi ei siten ole kestävä ratkaisu vastaamaan väestönkehityksen haasteisiin Suomessa. Väestönkehityksellä tulee olemaan vaikutuksia useisiin kuntiin ja siellä järjestettävään perusopetukseen ja toisen asteen koulutukseen. Perusopetuksen osalta asiaan pyritään löytämään ratkaisuesityksiä opetus- ja kulttuuriministeriön sitä varten asettamassa työryhmässä. Vastaavaa arviointia tarvittaisiin myös toisen asteen koulutuksen osalta. Kolmansista maista saapuneiden opiskelijoiden asemaa tarkastellaan työ- ja elinkeinoministeriössä käynnissä olevassa työ- ja koulutusperusteisen oleskelulupien sääntelytason haavoittuvuuksia koskevassa työryhmätyössä.

Työvoiman saatavuus ja kansainväliset opiskelijat. Asiantuntijalausunnoissa on tuotu esille huolia esityksen vaikutuksista osaavan työvoiman saatavuuteen Suomessa sekä kansainvälisten opiskelijoiden määrän vähenemiseen. Valiokunta saamaansa selvitykseen viitaten toteaa, että korkeakouluissa lukuvuosimaksujen säätämisellä ei ole ollut pitkäkestoista vaikutusta opiskelijoiden määrään. Lisäksi on hyvä tiedostaa, että lukuvuosimaksut eivät ole ainoa tekijä, joka vaikuttaa Suomen vetovoimaisuuteen opiskelumaana, vaan siihen vaikuttavat myös esimerkiksi laadukas koulutus ja turvallinen yhteiskunta.

Ammatillisen koulutuksen osalta on huomattava myös, että Suomessa on jo tällä hetkellä kolmansista maista ammatilliseen koulutukseen tulleet opiskelijoita, jotka tosiasiallisesti maksavat opinnoistaan (tilauskoulutuksen opiskelijat), ja myös se, että ammatillisen koulutuksen budjettiperusteisen rahoituksen vuoksi kansainvälisten opiskelijoiden kouluttaminen julkisella rahoituksella vähentää suomalaisten ja Suomessa vakituisesti asuvien henkilöiden koulutusmahdollisuuksia.

Esityksen mukaan ammatillisessa koulutuksessa työperusteisella oleskeluluvalla oppisopimuskoulutukseen saapuvat opiskelijat eivät ole lukuvuosimaksuvelvollisia. Kyseisen sääntelyratkaisun on arvioitu lisäävän oppisopimuskoulutusta työvoimapula-aloilla sekä koulutustarjonnan suuntaamista työvoimapulasta kärsiville aloille, mikä parantaa valmistuneiden henkilöiden sijoittumista Suomen työmarkkinoille opintojen jälkeen.

Tiedonsaantioikeus. Valiokunta pitää perusteltuna lisätä ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin ja lukiolakiin säännökset koulutuksen järjestäjien tiedonsaantioikeudesta hakijan ja opiskelijan oleskelulupatietoihin sekä koulutuksen järjestäjien oikeudesta luovuttaa oma-aloitteisesti tietoja Maahanmuuttovirastolle. Tiedonsaantioikeus on välttämätön lukuvuosimaksuja koskevan sääntelyn toteuttamiseksi. Oleskelulupiin, maahanmuuttoon ja opiskelijavalintaan liittyvän tiedonvaihdon tulee olla sujuvaa, jotta se ei lisää kohtuuttomasti koulutuksen järjestäjien hallinnollista taakkaa.

Oppivelvollisuuslain soveltamisala

Perustuslakivaliokunnan lausunnossa on pidetty tarpeellisena varmistua siitä, että ehdotetun oppivelvollisuuden rajauksen henkilöpiiri on ehdotetun sääntelyn perusteella riittävän yksiselitteinen muuhun lainsäädäntöön nähden.

Valiokunnan mietintö SiVM 11/2025 vp

Valiokunta saamansa selvityksen perusteella toteaa, että ehdotuksen mukaan kolmansien maiden kansalaiset, jotka oleskelevat Suomessa opiskelutarkoituksessa, eivät ole Suomessa oppivelvollisia. Hallituksen esityksen säännöskohtaisissa perusteluissa (s. 57) on tarkennettu, että henkilön katsotaan oleskelevan Suomessa opiskelutarkoituksessa, mikäli hän oleskelee Suomessa opiskelua varten myönnetyllä oleskeluluvalla.

Tilauuskoulutusta koskeva säännös Ahvenanmaan kannalta

Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että ammatillista koulutusta koskevan lakiehdotuksen 33 §:ssä säädetyn tilauuskoulutuksen järjestämistä koskevan sääntelyn tulisi vastata selkeämmin säännöksen perusteluja. Ehdotetun 33 §:n mukaisena tilauuskoulutusta tilaavana tahona voi olla Suomen valtio, toinen valtio, kansainvälinen järjestö taikka suomalainen tai ulkomainen julkisyhteisö, säätiö tai yksityinen yhteisö. Hallituksen esityksessä (s. 23) todetaan, että ehdotettu muutos mahdollistaisi tilauuskoulutuksen myymisen Ahvenanmaalle.

Valiokunta saatuun selvitykseen viitaten toteaa, että Ahvenanmaan maakunta on ehdotetun lain 33 §:ssä tarkoitettu suomalainen julkisyhteisö ja siten tilauuskoulutuksen tilaamiseen oikeutettu taho.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta

35 §. Tutkintokoulutuksen järjestäminen Euroopan talousalueen ulkopuolella. Valiokunta saamaansa selvitykseen viitaten toteaa, että ehdotetulla 33 §:n muutoksella ei ole tarkoitettu poistaa lainsäädännöstä voimassa olevan lain 33 §:n 2 momentin säännöstä, jolla rajataan Euroopan talousalueen ulkopuolella järjestettävään tilauuskoulutukseen opiskelijaksi ottamista siten, että opiskelijaksi ei voida ottaa säännöksessä mainittuja henkilöitä. Valiokunta ehdottaa, että mainittu säännös lisätään lain 35 §:n 1 momenttiin siinä nykyisin olevan 33 §:n 2 momenttiin kohdistetun säännösviittauksen tilalle.

105 a §. Koulutuksesta kolmansien maiden kansalaisilta perittävä lukuvuosimaksu. Valiokunta saamaansa selvitykseen viitaten ehdottaa, että pykälän 1 momentin 1 kohtaan lisätään siitä epähuomiossa pois jäänyt säännös ulkomaalaislaissa tarkoitettua perheenjäsenestä. Ehdotettu säännös on kirjoitettu esityksen rinnakkaistekstiin siten kuin se on ollut tarkoitus esittää eduskunnalle. Säännöksen johdonmukaisuuden vuoksi on kuitenkin tarpeen muuttaa rinnakkaistekstin säännösehdotuksen sana ”tai” sanaksi ”eikä” 2 kohdan sanamuotoa vastaten.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Sivistysvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 143/2025 vp sisältyvät 2.—5. lakiehdotuksen.

Valiokunnan mietintö SiVM 11/2025 vp

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 143/2025 vp sisältyvän 1. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Eduskunta hyväksyy kaksi lausumaa. (Valiokunnan lausumaehdotukset)

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

ammattillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) 33 §, 34 §:n 1 momentti, 35 §:n 1 momentti, 36 §, 100 §:n 2 momentti, 104 §:n 4 momentti ja 123 §:n 1 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 33 § osaksi laissa 233/2024 sekä 100 §:n 2 momentti, 104 §:n 4 momentti ja 123 §:n 1 momentti laissa 1078/2024, sekä
lisätään 73 §:ään uusi 4 momentti, 102 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 1218/2020, uusi 6 momentti sekä lakiin uusi 105 a ja 109 b § seuraavasti:

33 §

Tilauskoulutus

Koulutuksen järjestäjä voi järjestää opiskelijaryhmälle järjestämislupansa mukaista tutkintokoulutusta niin, että koulutuksen tilaa ja rahoittaa Suomen valtio, toinen valtio, kansainvälinen järjestö taikka suomalainen tai ulkomainen julkisyhteisö, säätiö tai yksityinen yhteisö (*tilauskoulutus*).

Koulutuksen järjestäjä ei saa järjestää tilauskoulutusta, jos tilaajan tarkoituksena on välittää opiskelijoita tutkinto-opiskelijoiksi siten, että opiskelijoiden välittäminen on voittoa tavoittelevaa liiketoimintaa. Koulutuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että tilauskoulutusta koskevassa sopimuksessa on määritelty tilauskoulutukseen osallistuvan oikeudet ja velvollisuudet ja että tilauskoulutukseen osallistuvat tuntevat ne.

Valiokunnan mietintö SiVM 11/2025 vp

34 §

Tilauuskoulutukseen sovellettavat säännökset

Tilauuskoulutukseen ei sovelleta 24 §:ää opetus- ja tutkintokielestä, 25 §:ää toiminta-alueesta, 26 §:ää opiskelijavuosien vähimmäismäärästä eikä 28 §:ää tutkintojen järjestämisestä taloudellisen voiton tavoittelemiseksi.

35 § (Uusi)

Tutkintokoulutuksen järjestäminen Euroopan talousalueen ulkopuolella

Koulutuksen järjestäjä voi järjestää Euroopan talousalueen ulkopuolella järjestämisluvassa määrättyjä tutkintoja ja tutkinnon osia sekä niihin valmistavaa tutkintokoulutusta. Koulutukseen ei voida ottaa opiskelijaksi Euroopan talousalueeseen kuuluvien valtioiden kansalaisia eikä niitä, jotka Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden muun sopimuspuolen kanssa tekemän sopimuksen mukaan rinnastetaan Euroopan unionin kansalaisiin, eikä edellä mainittujen perheenjäseniä. Koulutusta ei myöskään voida järjestää niille, joilla on kolmansien maiden kansalaisten maahan-tulon ja oleskelun edellytyksistä korkeaa osaamistasoa vaativaa työtä varten annetun lain (224/2024) nojalla myönnetty EU:n sininen kortti, ulkomaalaislain (301/2004) nojalla myönnetty jatkuva tai pysyvä oleskelulupa tai pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskelulupa, eikä edellä mainittujen perheenjäsenille. Perheenjäsenen määrittelyyn sovelletaan ulkomaalaislakia.

36 §

Tilauuskoulutuksen ja Euroopan talousalueen ulkopuolella järjestettävän koulutuksen rahoitus ja perittävät maksut

Tilauuskoulutus tai 35 §:ssä tarkoitettu Euroopan talousalueen ulkopuolella järjestettävä koulutus eivät saa heikentää koulutuksen järjestäjän järjestämisluvassa määrättyjen tutkintojen ja koulutuksen järjestämisedellytyksiä.

Koulutuksen järjestäjän on perittävä 33 §:n 1 momentissa tarkoitettua koulutuksen tilaajalta tai 35 §:n 1 momentissa tarkoitettuun koulutukseen osallistuvalla opiskelijalla vähintään koulutuksen järjestämisestä aiheutuvat kustannukset kattava maksu. Koulutuksen järjestäjän on kohdennettava tilauuskoulutuksen tuotto omaan koulutustoimintaansa. Koulutuksen tilaajalla on oikeus periä tilauuskoulutukseen osallistuvilta opiskelijoilta tilaajan sijaintivaltion lainsäädännön tai oman käytäntönsä mukaisia opiskelijan lähtömaan elinkustannuksiin nähden kohtuullisia maksuja.

Tilaaja ei voi kuitenkaan periä 2 momentissa tarkoitettua maksua:

1) siltä, joka on Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion kansalainen eikä siltä, joka Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden muun sopimuspuolen kanssa tekemän sopimuksen mukaan rinnastetaan Euroopan unionin kansalaiseen eikä tämän ulkomaalaislaissa (301/2004) tarkoitettua perheenjäseneltä;

Valiokunnan mietintö SiVM 11/2025 vp

2) siltä, jolla on ulkomaalaislaissa tarkoitettu Euroopan unionin sininen kortti eikä tämän ulkomaalaislaissa tarkoitettulta perheenjäseneltä;

3) siltä, jolla on ulkomaalaislaissa tarkoitettu pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskelulupa eikä tämän ulkomaalaislaissa tarkoitettulta perheenjäseneltä;

4) siltä, jolla on jatkuva oleskelulupa;

5) siltä, jolla on pysyvä oleskelulupa;

6) siltä, jolla on ollut opiskelun alkaessa ulkomaalaislaissa tarkoitettu oleskelulupa tilapäisen suojelun perusteella, ja lupaa ole myöhemmin peruutettu mainitun lain 58 §:n 4 momentin perusteella.

Poiketen siitä mitä 3 momentin 4 kohdassa säädetään, maksu peritään kuitenkin opiskelijalta, jonka ensimmäinen oleskelulupa on myönnetty opiskelun perusteella sekä opiskelijalta, joka oleskelee Suomessa perhesiteeseen perustuvalla jatkuvalla oleskeluluvalla tilanteessa, jossa perheenkokoaja oleskelee Suomessa opiskeluun perustuvalla oleskeluluvalla tai perheenkokoaja oleskelee Suomessa jatkuvalla oleskeluluvalla, mutta hänen oleskelulupansa on myönnetty ensimmäisen kerran opiskelun perusteella.

73 §

Koulutuskorvaukset

Mitä 1—3 momentissa säädetään, ei sovelleta 105 a §:ssä tarkoitettussa lukuvuosimaksullisessa koulutuksessa olevaan opiskelijaan.

100 §

Oikeus maksuttomaan ruokailuun

Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta oppisopimuskoulutuksessa, työvoimakoulutuksessa eikä 105 a §:ssä tarkoitettussa lukuvuosimaksullisessa koulutuksessa olevaan opiskelijaan.

102 §

Opintososiaaliset etuudet oppisopimuskoulutuksessa

Mitä 1—4 momentissa säädetään, ei sovelleta 105 a §:ssä tarkoitettussa lukuvuosimaksullisessa koulutuksessa olevaan opiskelijaan.

Valiokunnan mietintö SiVM 11/2025 vp

104 §

Asuntolapaikan myöntäminen ja oikeus asuntolapaikkaan

— — — — —
Mitä 103 §:n 2 momentissa ja tämän pykälän 1 momentissa säädetään, ei sovelleta työvoimakoulutuksessa olevaan eikä 105 a §:ssä tarkoitettussa lukuvuosimaksullisessa koulutuksessa olevaan opiskelijaan.

105 a §

Koulutuksesta kolmansien maiden kansalaisilta perittävä lukuvuosimaksu

Koulutuksen järjestäjän on perittävä vähintään koulutuksen järjestämisestä keskimäärin aiheutuvat kustannukset kattava lukuvuosimaksu tässä laissa tarkoitettuun koulutukseen hyväksytyltä opiskelijalta, joka on kolmannen maan valtion kansalainen. Opiskelemaan hakeutuvalla on tiedotettava lukuvuosimaksun määräytymisestä koko opintojen keston ajalta. Lukuvuosimaksun suorittaminen on edellytys opetukseen osallistumiselle. Maksua ei kuitenkaan peritä opiskelijalta;

1) jolla on ulkomaalaislaissa tarkoitettu Euroopan unionin sininen kortti **eikä tämän ulkomaalaislaissa tarkoitettua perheenjäseneltä;**

2) jolla on ulkomaalaislaissa tarkoitettu pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskelulupa eikä tämän ulkomaalaislaissa tarkoitettua perheenjäseneltä;

3) jolla on jatkuva oleskelulupa;

4) jolla on pysyvä oleskelulupa;

5) jolla on ollut opiskelun alkaessa ulkomaalaislaissa tarkoitettu oleskelulupa tilapäisen suojelun perusteella, ja lupaa ole myöhemmin peruutettu mainitun lain 58 §:n 4 momentin perusteella;

6) joka osallistuu tilauskoulutukseen;

7) joka on oppivelvollisuuslain 2 §:ssä tarkoitettu oppivelvollinen; taikka

8) jolla on tilapäinen korkeintaan vuoden mittainen oleskelulupa vaihto-opiskeluohjelmaan osallistumisen perusteella.

Poiketen siitä mitä 1 momentin 3 kohdassa säädetään, maksu peritään kuitenkin opiskelijalta, jonka ensimmäinen oleskelulupa on myönnetty opiskelun perusteella sekä opiskelijalta, joka oleskelee Suomessa perhesiteeseen perustuvalla jatkuvalla oleskeluvalla tilanteessa, jossa perheenkokoaja oleskelee Suomessa opiskeluun perustuvalla oleskeluvalla tai perheenkokoaja oleskelee Suomessa jatkuvalla oleskeluvalla, mutta hänen oleskelulupansa on myönnetty ensimmäisen kerran opiskelun perusteella.

Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitettujen lukuvuosimaksujen määräytymisen perusteista.

109 b §

Oleskelulupia koskeva tiedonsaantioikeus

Koulutuksen järjestäjällä on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada maksutta 105 a §:ssä tarkoitettua maksuvelvollisuuden arvioimista ja koulutuksen suunnittelemista varten Maahanmuuttovirastolta hakijan tai opiskelijan sekä näiden ulkomaalaislaissa tarkoitettua per-

Valiokunnan mietintö SiVM 11/2025 vp

heenkokoajan hakeman, voimassa olevan ja aiemmin myönnetyn oleskeluoikeutta osoittavan asiakirjan voimassaoloa, perustetta ja lajia sekä oleskeluoikeutta osoittavaa asiakirjaa koskevan hakemuksen käsittelyn tilaa koskevat tarpeelliset tiedot.

Sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) tai muussa laissa säädetään, koulutuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä oikeus antaa Maahanmuuttovirastolle tietoja koskien maahantulon ja maassa oleskelun ehtoihin liittyviä väärinkäytösepäilyjä:

- 1) oleskeluoikeutta osoittavan asiakirjan hakijasta; tai
- 2) oleskeluoikeutta osoittavan asiakirjan haltijasta, joka on koulutuksen järjestäjän hakija tai opiskelija tai näiden ulkomaalaislaissa, tarkoitettu perheenkokoaja,

Edellä 2 momentissa tarkoitetun tiedonanto-oikeuden edellytyksenä on lisäksi, että tiedot ovat välttämättömiä Maahanmuuttoviraston ulkomaalaislaissa, kansalaisuuslaissa (359/2003) tai kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetussa laissa (719/2018) säädettyjen tehtävien hoitamista varten.

123 §

Tutkinnon suorittamismahdollisuuksista ja koulutuksesta tiedottaminen

Koulutuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että tutkinnon suorittamismahdollisuuksista, annettavasta koulutuksesta, koulutukseen hakeutumisesta ja kolmansien maiden kansalaisilta perittävistä lukuvuosimaksuista on tietoa yleisesti saatavilla.

— — — — —

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Lukuvuosimaksuja koskevaa 105 a §:ää ja tiedonsaantioikeuksia koskevaa 109 b §:ää sovelletaan opiskelijoihin, jotka aloittavan opintonsa 1 elokuuta 2026 tai sen jälkeen.

—————

2.

Laki

lukiolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lukiolain (714/2018) 9 §:n 1 ja 4 momentti, sellaisena kuin niistä on 9 §:n 1 momentti laissa 801/2024, sekä

Valiokunnan mietintö SiVM 11/2025 vp

lisätään lakiin uusi 34 a §, 35 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1217/2020, uusi 3 momentti, sekä lakiin siitä lailla 1236/2021 kumotun 60 §:n tilalle uusi 60 § seuraavasti:

9 §

Tilauuskoulutus

Koulutuksen järjestäjä, jonka 3 §:ssä tarkoitettuun lupaan sisältyy lupa järjestää ylioppilastutkinnosta annetun lain 25 §:ssä tarkoitettua International Baccalaureate -tutkintoon johtavaa koulutusta, saa järjestää Suomeen tuleville opiskelijoille kyseiseen tutkintoon johtavaa opetusta, jos koulutuksen tilaa ja rahoittaa toinen valtio, kansainvälinen järjestö taikka suomalainen tai ulkomainen julkisyhteisö, säätiö tai yksityinen yhteisö (*tilauuskoulutus*). Koulutuksen järjestäjä ei saa järjestää tilauuskoulutusta, jos tilaajan tarkoituksena on välittää opiskelijoita tutkinto-opiskelijoiksi siten, että opiskelijoiden välittäminen on voittoa tavoittelevaa liiketoimintaa. Koulutuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että tilauuskoulutusta koskevassa sopimuksessa on määritelty tilauuskoulutukseen osallistuvan oikeudet ja velvollisuudet ja että tilauuskoulutukseen osallistuvat tuntevat ne.

Koulutuksen järjestäjän on perittävä koulutuksen tilaajalta tilauuskoulutuksen järjestämisestä vähintään siitä aiheutuvat kustannukset kattava maksu. Maksun tulee kattaa myös 35 §:n mukaisista opintososiaalisista eduista aiheutuvat kustannukset. Koulutuksen järjestäjän on kohdennettava tilauuskoulutuksesta saamansa tuotto omaan koulutustoimintaansa. Koulutuksen tilaajalla on oikeus periä tilauuskoulutukseen osallistuvilta opiskelijoilta sijaintivaltionsa lainsäädännön tai oman käytäntönsä mukaisia opiskelijan lähtömaan elinkustannuksiin nähden kohtuullisia maksuja. Tilauuskoulutuksena järjestettävään opetukseen ei sovelleta opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia (1705/2009).

34 a §

Koulutuksesta kolmansien maiden kansalaisilta perittävä lukuvuosimaksu

Koulutuksen järjestäjän on perittävä kolmannen maan kansalaiselta lukuvuosimaksu tässä laissa tarkoitettuun koulutukseen hyväksytyltä opiskelijalta, joka hakee oleskelulupaa opiskelun perusteella tai oleskelee maassa opiskelun perusteella myönnettyllä oleskeluluvalla. Lukuvuosimaksu peritään myös kolmannen maan kansalaiselta, joka suorittaa tässä laissa tarkoitettuja opintoja etäopetuksessa. Lukuvuosimaksun suuruus on vähintään lukiokoulutuksen keskimääräinen yksikköhinta. Jos koulutuksen järjestäjän yksikköhinta on alempi kuin lukiokoulutuksen keskimääräinen yksikköhinta, on lukuvuosimaksun suuruus vähintään koulutuksen järjestäjän yksikköhinta. Yhtä tai useampaa oppiainetta suorittamaan otetuilta opiskelijoilta perittävän maksun määrä on opintopistettä kohden keskimääräinen yksikköhinta tai sitä alempi järjestäjäkohtainen yksikköhinta jaettuna luvulla 30. Lukuvuosimaksun suorittaminen on edellytys opetukseen osallistumiselle. Lukuvuosimaksu määräytyy ensimmäisenä opiskeluvuotena voimassa olleen yksikköhinnan perusteella koko opintojen ajalle. Maksua ei kuitenkaan peritä opiskelijalta;

- 1) joka osallistuu tilauuskoulutukseen; taikka

Valiokunnan mietintö SiVM 11/2025 vp

2) jolla on tilapäinen korkeintaan vuoden mittainen oleskelulupa vaihto-opiskeluohjelmaan osallistumisen perusteella.

35 §

Opintososiaaliset edut

Mitä 1—2 momentissa säädetään ei sovelleta 34 a §:ssä tarkoitettussa lukuvuosimaksullisessa koulutuksessa olevaan opiskelijaan.

60 §

Oleskelulupia koskeva tiedonsaantioikeus

Koulutuksen järjestäjällä on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada maksutta 34 a §:ssä tarkoitettun maksuvelvollisuuden arvioimista ja koulutuksen suunnittelemista varten Maahanmuuttovirastolta hakijan tai opiskelijan hakeman ja voimassa olevan oleskeluoikeutta osoittavan asiakirjan voimassaoloa, perustetta ja lajia sekä oleskeluoikeutta osoittavaa asiakirjaa koskevan hakemuksen käsittelyn tilaa koskevat tarpeelliset tiedot.

Sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) tai muussa laissa säädetään, koulutuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä oikeus antaa Maahanmuuttovirastolle tietoja koskien maahantulon ja maassa oleskelun ehtoihin liittyviä väärinkäytösepäilyjä:

- 1) oleskeluoikeutta osoittavan asiakirjan hakijasta; tai
- 2) oleskeluoikeutta osoittavan asiakirjan haltijasta, joka on koulutuksen järjestäjän hakija tai opiskelija.

Edellä 2 momentissa tarkoitettun tiedonanto-oikeuden edellytyksenä on lisäksi, että tiedot ovat välttämättömiä Maahanmuuttoviraston ulkomaalaislaissa, kansalaisuuslaissa (359/2003) tai kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetussa laissa (719/2018) säädettyjen tehtävien hoitamista varten.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Lukuvuosimaksuja koskevaa 34 a §:ää ja tiedonsaantioikeuksia koskevaa 60 §:ää sovelletaan lain voimaan tulon jälkeen opintonsa aloittaviin.

3.

Laki

opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 24 §:n 1 momentti, 31 §:n 1 momentin 7 ja 8 kohta ja 49 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 24 §:n 1 momentti laissa 803/2024, 31 §:n 1 momentin 7 ja 8 kohta laissa 1410/2014 sekä 49 §:n 1 momentti laissa 532/2017, sekä

lisätään 31 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 1410/2014, 532/2017 ja 1114/2021, uusi 9 kohta seuraavasti:

24 §

Lukiokoulutuksen yksikköhinnat

Lukiokoulutuksen yksikköhinnat opiskelijaa kohden lasketaan vuosittain kaikille koulutuksen järjestäjille lukiolaissa ja oppivelvollisuuslaissa tarkoitetun lukiokoulutuksen sekä lukiokoulutuksen järjestäjän järjestämän tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen järjestämisestä yksikköhintojen määrittämistä edeltänyttä vuotta edeltäneenä vuonna aiheutuneiden valtakunnallisten kokonaiskustannusten perusteella, joista on ensin vähennetty 1,44 prosenttia lukion erityisen koulutustehtävän lisärahoitusta varten. Yksikköhintoja laskettaessa ei kuitenkaan oteta huomioon ulkomailla järjestetystä opetuksesta aiheutuneita menoja eikä mainittua opetusta saavia opiskelijoita. Yksikköhintoja laskettaessa ei myöskään oteta huomioon lukiolain 9 §:ssä tarkoitettua tilauskoulutuksen opiskelijoita eikä lukiolain 34 a §:ssä tarkoitettuja lukuvuosimaksuvelvollisia opiskelijoita. Yksikköhintoja laskettaessa niiden opiskelijoiden lukumäärä, jotka opiskelevat tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa, painotetaan kertoimella 1,17. Yksikköhintoja laskettaessa niiden opiskelijoiden lukumäärää, jotka opiskelevat aikuisille tarkoitetussa lukiokoulutuksessa, painotetaan kertoimella 0,615 lukuun ottamatta sisäoppilaitoksessa koulutusta saavia opiskelijoita.

31 §

Yksikköhintoja laskettaessa huomiotta jätettävät kustannukset

Lukion ja opetustuntiperusteisesti rahoitettavan taiteen perusopetuksen käyttökustannuksina ei pidetä:

7) 1 §:ssä mainittujen lakien mukaisen toiminnan järjestäjän maksullisen palvelutoiminnan kustannuksia;

Valiokunnan mietintö SiVM 11/2025 vp

8) muita kuin välittömästi 1 §:ssä mainittujen lakien mukaisen toiminnan järjestämisestä aiheutuneita hallintokustannuksia; eikä

9) lukiolain 9 §:ssä tarkoitetun tilauskoulutuksen tai lukiolain 34 a §:ssä tarkoitetun lukuvuosisimaksullisen koulutuksen järjestämisestä aiheutuneita kustannuksia.

— — — — —

49 §

Rahoituksen laskemisessa käytettävien suoritteiden määrän vahvistaminen

Opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaa ammatillisen koulutuksen seuraavan varainhoitovuoden 32 a §:n 2 momentin perusteella määräytyvän laskennallisen perusrahoituksen perusteena käytettävien suoritteiden määrän sekä 32 i §:n 1 momentissa tarkoitettujen arvonlisäverokorvausten euromäärän koulutuksen järjestäjien 58 §:n nojalla toimittamien tietojen perusteella. Suoritteita ei oteta huomioon rahoituksessa, jos opiskelija on ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 105 a §:ssä tarkoitettu lukuvuosimaksuvelvollinen opiskelija tai koulutus on muutoin kuin laskennallisella perusrahoituksella tai harkinnanvaraisella rahoituksella rahoitettu. Ne suoritteet, joita ei ole ilmoitettu säädetyssä määräajassa, voidaan jättää rahoituksen perusteena huomioon ottamatta.

— — — — —

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

oppivelvollisuuslain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oppivelvollisuuslain (1214/2020) 2 §:n 1 momentti, sellaisena kun se on laissa (715/2022), seuraavasti:

Valiokunnan mietintö SiVM 11/2025 vp

2 §

Oppivelvollisuuden alkaminen ja päätyminen

Suomessa vakinaisesti asuvat lapset ovat oppivelvollisia. Lapsi katsotaan tätä lakia sovellettaessa Suomessa vakinaisesti asuvaksi, jos hänellä on kotikuntalaissa (201/1994) tarkoitettu kotikunta Suomessa. Kolmansien maiden kansalaiset, jotka oleskelevat Suomessa opiskelutarkoituksessa, eivät kuitenkaan ole Suomessa oppivelvollisia. Muutoin henkilöllä on oikeus vapautua oppivelvollisuudesta, jos hänen maassa oleskelunsa peruste on opiskelu. Asuinkunta päättää oppivelvollisuudesta vapauttamisesta hakemuksesta.

— — — — —

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

— — — — —

5.

Laki

kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain 7 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain (719/2018) 7 a §:n 2 momentin 1 kohta, sellaisena kuin se on laissa 277/2022, seuraavasti:

7 a §

Kansallisen oleskeluluvan myöntäminen opiskelua varten

— — — — —
Kolmannen maan kansalaiselle myönnetään kansallinen oleskelulupa opiskelua varten, jos hänet on hyväksytty opiskelijaksi Suomessa sijaitsevaan:

1) muuhun oppilaitokseen kuin korkeakouluun, jos opiskelu johtaa tutkintoon tai ammattiin ja hän on suorittanut koulutuksen järjestäjän vaatimat maksut; tai

— — — — —

Valiokunnan mietintö SiVM 11/2025 vp

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Valiokunnan lausumaehdotukset

1. *Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa tilauskoulutusmarkkinoita ja ehkäisee ja puuttuu määrätietoisesti ilmenneisiin epäterveisiin ilmiöihin, kuten ihmiskauppaan ja kynnyksrahojen perimiseen.*
2. *Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto antaa sivistysvaliokunnalle selvityksen tilauskoulutusta ja lukuvuosimaksuja koskevien muutosten vaikutuksista koulutuksen järjestämiseen kolme vuotta lainsäädännön voimaantulon jälkeen.*

Helsingissä 28.11.2025

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Tuula Haatainen sd
jäsen Sandra Bergqvist r
jäsen Maaret Castrén kok (osittain)
jäsen Eeva-Johanna Eloranta sd
jäsen Pia Hiltunen sd
jäsen Laura Huhtasaari ps
jäsen Hanna Kosonen kesk
jäsen Milla Lahdenperä kok
jäsen Pia Lohikoski vas
jäsen Sara Seppänen ps
jäsen Markku Siponen kesk
jäsen Jaana Strandman ps
jäsen Oskari Valtola kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Lahtinen

Valiokunnan mietintö SiVM 11/2025 vp
Vastalause

Vastalause

Perustelut

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia, lukiolakia, opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia, oppivelvollisuuslakia sekä opiskelija- ja tutkijalakia.

Esityksen mukaan ammatillisen koulutuksen järjestäjille avattaisiin mahdollisuus myydä tutkintoon johtavaa tilauskoulutusta siten, että koulutettavina ovat EU:n ja ETA:n kansalaiset. Tilauskoulutusopiskelijoiden oikeuksista ja velvollisuuksista sovittaisiin entistä paremmin tilaajien ja koulutuksen järjestäjien välisillä sopimuksilla. Koulutuksen järjestäjät olisivat velvollisia tiedottamaan opiskelijoille heidän oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan.

EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta tulevilta opiskelijoilta tulisi periä lukuvuosimaksut lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa. Kyseisiä opiskelijoita ei otettaisi jatkossa huomioon valtionosuusrahoituksen perusteena vaan heistä aiheutuvat kustannukset tulisi kattaa opiskelijoilta perittävillä lukuvuosimaksuilla. Oppivelvollisuuslain soveltamisalaa tarkennettaisiin rajaamalla soveltamisalan ulkopuolelle kolmansista maista tulevat Suomessa opiskelutarkoituksessa oleskelevat henkilöt.

Ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin ja lukiolakiin lisättäisiin säännökset koulutuksen järjestäjien tiedonsaantioikeudesta hakijan ja opiskelijan oleskelulupatietoihin sekä koulutuksen järjestäjien oikeudesta luovuttaa oma-aloitteisesti tietoja Maahanmuuttovirastolle. Opiskelija- ja tutkijalakia muutettaisiin siten, että oleskeluluvan myöntäminen opiskelua varten edellyttäisi koulutuksen järjestäjän määräämien maksujen suorittamista.

Hallitus leikkaa koulutuksesta

Orpon hallitukseen kuuluvat puolueet lupasivat ennen eduskuntavaaleja, että ne eivät kohdista säästöjä koulutukseen. Lupauksista huolimatta koulutus on ollut vaalikauden aikana useita kertoja leikkausten kohteena. Kuten hallituksen esityksessäkin todetaan, toisen asteen koulutuksen järjestämiseen on rajalliset resurssit ja valtiontalouden tilanteesta johtuen toisen asteen koulutukseen on kohdistettu merkittäviä säästötoimenpiteitä. Hallitus on leikannut ammatillisen koulutuksen rahoitusta jo yli 130 miljoonalla eurolla, ja toisen asteen lukuvuosimaksujen taustallakin on valtiontalouden tasapainottamiseen liittyvät säästötavoitteet. Valiokunnalle annetuissa lausunnoissa on myös huomautettu, että tähän lakimuutokseen sisältyy leikkaus ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen valtionosuusrahoitukseen. Valiokunnalle on huomautettu myös, että on ilmeistä, että rahoitusleikkaukset heikentävät koulutuksen järjestäjien edellytyksiä järjestää laadukasta koulutusta.

Lukuvuosimaksujen käyttöönotto tulee olemaan erityisesti pienille koulutuksen järjestäjille kuormittava lisätehtävä. Hallituksen esityksessäkin todetaan, että ne lisäävät koulutuksen järjestäjien työmäärää. Maksujen kerääminen, valvonta, vapautusperusteiden arviointi ja mahdolliset stipendijärjestelmät ja oikaisumenettelyt lisäävät maksujen perimiseen pakotettujen toisen asteen oppi-

Valiokunnan mietintö SiVM 11/2025 vp
Vastalause

laitosten hallinnollista taakkaa ja juridista vastuuta. Tämä johtaa ajan ja jo valmiiksi niukkojen resurssien käyttämiseen muuhun kuin varsinaiseen opetustyöhön ja opiskelijoiden tukemiseen, ja hyöty maksutuotoista voi jäädä vähäiseksi. Koulutuksen järjestäjien työmäärän vähentämiseksi ja opiskelijoiden yhdenvertaisen kohtelun varmistamiseksi olisikin laadittava valtakunnalliset ohjeistukset lukuvuosimaksujen määräytymisen, hallinnoinnin ja opiskelijoiden tiedottamisen osalta.

Suomen houkuttelevuutta ei ole varaa heikentää

Syntyvyys on Suomessa tällä hetkellä historiallisen alhaisella tasolla, ja nuorten ikäluokkien pientenytessä Suomi menettää tulevaisuuden työntekijöitä, veronmaksajia ja palveluiden turvaajia. Työvoiman tarve kasvaa jatkossa, jolloin muualta maailmasta tulevien ihmisten sujuva integroituminen Suomeen on entistä tärkeämpää.

EU- ja ETA-maiden ulkopuolisten opiskelijoiden saaminen opiskelemaan Suomeen lukioon ja ammatilliseen koulutukseen voi pieneltä osaltaan ehkäistä huoltosuhteen heikkenemistä ja olla yksi ratkaisu työvoimapulan ratkaisemisessa. Lukio ja ammatillinen koulutus ovat juuri se vaihe, jossa nuoret voivat kiinnittyä sujuvasti suomalaiseen yhteiskuntaan ja oppia sujuvan suomen tai ruotsin kielen, joka on edellytyksenä kansalliskielisten korkeakouluopintojen suorittamiseen.

Lukuvuosimaksuvelvoitteen ulkopuolelle jäävät vaihto-opiskelijoina Suomeen EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta tulevat toisen asteen opiskelijat ja ammatilliseen koulutukseen työperäisellä oleskeluluvalla oppisopimuskoulutukseen tulevat opiskelijat. Tämä on välttämätöntä, jotta työvoimapula-alojen työperäistä maahanmuuttoa ei vaikeuteta. Hallituksen esityksessä arvioidaan myös oppisopimuskoulutuksen houkuttelevuuden lisääntyvän muutoksen myötä jonkin verran.

Suomesta syntyvä negatiivinen mielikuva voi vaikuttaa opiskelijoiden päätösten ohella myös muihin investointeihin, työperäiseen maahanmuuttoon ja yleiseen kiinnostukseen Suomea kohtaan.

Toisen asteen koulutuksen maksullisuus antaa negatiivisen viestin

EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta tulevien toisen asteen opiskelijoiden lukuvuosimaksujen käyttöönotto tekisi Suomesta vähemmän houkuttelevan verrattuna muihin maihin, jotka pyrkivät houkuttelemaan aktiivisesti nuoria opiskelijoita paikatakseen myös matalamman syntyvyyden aiheuttamaa ikäluokkien pienenemistä. Vaikka lukuvuosimaksut tuottaisivat oppilaitoksille jonkin verran tuloja, ne samalla kaventaisivat Suomelle tärkeää nuorta muuttajapotentiaalia. Lukuvuosimaksujen käyttöönotto EU- ja ETA-alueen ulkopuolisille rajaisi toisen asteen koulutusta nykyistä vahvemmin perheen tulotason perusteella. Suomi pienenä kansakuntana hyötyy siitä, että tänne haluavien osaamispotentiaali saadaan mahdollisimman hyvin käyttöön ihmisten taustasta riippumatta.

Valiokunnan saamien tietojen mukaan missään Euroopan maassa ei peritä kansalliskielellä järjestetystä toisen asteen koulutuksesta maksuja. Lakiehdotuksen käsittelyn aikana ainoastaan Kanada on noussut esille esimerkkinä maasta, jossa peritään kansalliskielisestä toisen asteen koulutuksesta lukuvuosimaksuja.

Valiokunnan mietintö SiVM 11/2025 vp
Vastalause

Ulkomaille opiskelemaan hakeutuvat nuoret ja heidän perheensä seuraavat tarkasti sitä, millaista viestiä eri maat viestivät päätöksillään. Maksullisuus toisen asteen koulutuksessa yhdessä muiden hallituksen aiemmin tekemien päätösten ohella voi viestiä nuorille, että Suomi sulkeutuu ja haluaa vaikeuttaa maahanmuuttoa. Suomen kieli on lähtökohtaisesti kilpailutilanteissa houkuttelevuutta heikentävä tekijä, kun monessa muussa maassa toisen asteen koulutusta olisi tarjolla englanniksi.

Lähivuosina nuorten ikäluokkien pieneneminen tuottaa haasteita toisen asteen koulutuksen järjestämiselle. Tämän vuoksi on erityisen tärkeää, että Suomi näyttäytyy maana, joka on kansainvälisesti kiinnostava ja johon halutaan hakeutua opiskelemaan, töihin ja asumaan pysyvästi. Suomeen jatkossa tulevien toisen asteen opiskelijoiden integroitumiseen Suomeen ja tänne jäämiseen myös korkeakouluopintojen ajaksi ja sen jälkeen töihin olisi luotava kannusteita. Hallituksen esityksen lausuntokierroksella ehdotettiin erilaisia tapoja korvata lukuvuosisimaksuja opiskelijoille. Joissakin lausunnoissa ehdotettiin menettelyä, jossa lukuvuosisimaksuvelvollinen voisi myöhemmin Suomessa työllistyttyään vähentää verotuksessaan maksamansa lukuvuosisimaksut. Valtioneuvoston tulisi tuoda eduskunnalle esitys tänne opiskelemaan tulevia opiskelijoita Suomeen sitouttavasta mallista.

Lukukausimaksut syventävät alueellista epätasa-arvoisuutta

Lakimuutos vaikuttaa toteutuessaan hyvin eri tavoin eri koulutuksen järjestäjiin. Vaikutukset noin 60 lukion toimintaedellytyksiin eri puolilla Suomea tulevat olemaan hyvin merkittäviä. Esitys vaikuttaa erityisesti itäisessä ja pohjoisessa Suomessa olevien pienten kuntien edellytyksiin järjestää lukiokoulutusta, jos kansainvälisten opiskelijoiden määrä vähenee merkittävästi. Lukukausimaksut voivat heikentää myös useiden paikkakuntien perusopetuksen yläluokkien opetuksen järjestämisen edellytyksiä vaikeuttaessaan muodollisesti pätevien aineenopettajien rekrytointia, koska erityisesti pienillä paikkakunnilla sijaitsevista pienemmissä peruskouluissa ja lukioissa on yleensä yhteiset aineenopettajat molemmilla kouluasteilla ja myös yhteiskäytössä olevia tiloja.

Vaikka opiskelijamäärällä on vaikutus lukiokoulutuksen yksikköhintaan siten, että yksikköhinta nousee opiskelijamäärän vähentyessä, korotus ei paikkaa opiskelijamäärän mahdollisesta vähentymisestä pienille lukioille aiheutuvia tulonmenetyksiä. Korkeamman opiskelijakohtaisen maksun tavoitteen on ollut turvata osaltaan pienten lukioiden säilyminen. Lukiokoulutuksen rahoitus sisältää myös harvaan asuttujen alueiden lukioille maksettavan lisän, joka perustuu lukion sijaintipaikan syrjäisyydlukuun. Osa pienistä lukioista myös menetti Orpon hallituksen lukiorahoitusuudistuksen takia rahoitusta, ja niillä on jo tällä hetkellä vaikeuksia koulutuksen järjestämiskustannusten kattamisessa.

Vaikutusarviot ovat puutteellisia

Hallituksen esityksen vaikutusarvioinnit ovat monin osin erittäin puutteelliset. Niistä puuttuvat erityisesti arviot yritys- ja seutunäkökulmasta, vaikka lakimuutoksen vaikutukset voivat olla osalla alueista erittäin merkittäviä.

Valiokunnan mietintö SiVM 11/2025 vp
Vastalause

Hallituksen esityksessä ei ole pohdittu lainkaan sitä, miten toisen asteen koulutuksen saavutettavuus turvataan jatkossa kaikille suomalaisille oppivelvollisuusikäisille nuorille, mikäli lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten verkko supistuu nopeasti lukuvuosimaksujen käyttöönoton ja EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta tulevien opiskelijoiden määrän vähenemisen seurauksena.

Kasvukeskusten oppilaitokset ovat ymmärrettävästi puoltaneet hallituksen esitystä, jotta toisen asteen rahoitus kohdistuisi vain Suomessa kotipaikan omaaville opiskelijoille. Hallituksen esityksen myötä oppilaskohtainen rahoitus voi kasvaa näissä kouluissa, mutta hallituksen keinot ovat väärät tavoitteen saavuttamiseksi. Nykyinen toisen asteen koulutuksen rahoitus on liian pieni opintojen järjestämisestä aiheutuvien kustannusten kattamiseen.

Nykytilanne ei ole täysin ongelmaton

Alaikäisten opiskelijoiden Suomeen tulossa ja täällä opiskelussa on ollut myös ongelmia. Viranomaisilta on tullut tietoon ongelmatilanteita, jotka liittyvät alaikäisiin ulkomailta itsenäisesti Suomeen tulleisiin nuoriin. Yksin Suomeen ilman huoltajia tulleiden alaikäisten nuorten riski joutua haavoittuvaan asemaan turvallisuuden, kasvuolosuhteiden ja huolenpidon puutteiden vuoksi on suurempi kuin vanhempien opiskelijoiden. Koulutusvientiorganisaatio, oppilaitoksen sijaintikunta, oppilaitos tai mikään muukaan taho ei välttämättä ole ottanut vastuuta ja huolehdi nuorten olosuhteista ja tue nuoria arjessa pärjäämisessä Suomessa.

Myös Suomeen tulleiden nuorten perheet ovat saattaneet joutua hyväksikäytön kohteeksi. Hallituksen esityksessäkin todetaan, että ministeriön tietoon on tullut, että alaikäisten opiskelijoiden perheet olisivat maksaneet välikäsillemme merkittäviä summia, jopa 25 000 euroa, päästääkseen opiskelemaan lukiokoulutukseen Suomessa.

Hyväksikäytön, ihmiskaupan ja sen erilaisten ilmenemismuotojen ehkäisyyn on löydettävä keinoja ja panostettava aiempaa määrätietoisemmin, koska lukuvuosimaksut eivät takaa sitä, että välittäjäorganisaatiot eivät pyrkisi perimään myös jatkossa nuorilta tai heidän perheiltään ns. kynnysrahan kaltaisia maksuja. Valiokunnalle on todettu, että lukuvuosimaksut voivat myös pahentaa opiskelijoiden velkaantumista ja esityksen vaikutuksia olisi tämän vuoksi seurattava tarkoin ja pyrittävä ehkäisemään lisätoimin velkaantumista ja kynnysrahojen perimistä.

Valtioneuvoston ihmiskaupan vastaisen työn koordinaattori, Migri ja sosiaali- ja terveysministeriö ovat lausunnoissaan huomioineet tämän.

Tilauuskoulutus

Ehdotus tilauuskoulutuksen laajentamisesta on sinänsä kannatettavaa. Hallituksen esittämät lakimuutokset ovat laajentamassa tilauuskoulutuksen tutkintotavoitteisena EU- ja ETA-maiden kansalaisille. Lisäksi jatkossa koulutuksen tilaajalla tulee olla oma intressi tilauuskoulutuksen järjestämiseen. Sääntelyn tarkoituksena on suojata opiskelijoita vilpillisiltä välikäsilta. Opiskelijoiden oikeudet ja yhdenvertainen kohtelu tulee varmistaa.

Ammatillisesta koulutuksesta annettu laki ja erityisesti sen tilauuskoulutusta, koulutuksen hankintaa ja maksullista palvelutoimintaa koskevat säännökset ovat juridisesti vaativia ja kompleksisia.

Valiokunnan mietintö SiVM 11/2025 vp
Vastalause

Niissä on ammatillisesta koulutuksesta annetun lain lisäksi huomioitava muun muassa kuntalain ja EU:n valtioneuvoston päätösten vaatimukset.

Lausuntokierroksella ollut ehdotus kuntien ja kuntayhtymien yhtiöittämisvelvoitepoikkeuksesta jatkokäsittellään parhaillaan. Nyt käsittelyssä oleva ehdotus mahdollistaa tilauskoulutuksen järjestämisen koulutuksen järjestäjinä toimiville kunnille ja kuntayhtymille ilman tarvetta yhtiöittää toimintaansa, mikä olisi oikeudellisesti perusteltu ja kestävä tapa ratkaista tilanne.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että 1.—3. lakiehdotus hyväksytään muutettuina (Vastalauseen muutosehdotukset),

että 4. ja 5. lakiehdotus hylätään ja

että hyväksytään neljä lausumaa (Vastalauseen lausumaehdotukset).

Vastalauseen muutosehdotukset

1.

Laki

ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) 33 §, 34 §:n 1 momentti, 35 §:n 1 momentti ja 36 §, ~~100 §:n 2 momentti, 104 §:n 4 momentti ja 123 §:n 1 momentti,~~ sellaisina kuin niistä on 33 § osaksi laissa 233/2024 ~~sekä 100 §:n 2 momentti, 104 §:n 4 momentti ja 123 §:n 1 momentti laissa 1078/2024, sekä~~
~~lisätään 73 §:ään uusi 4 momentti, 102 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 1218/2020, uusi 6 momentti sekä lakiin uusi 105 a ja 109 b §~~ seuraavasti:

(Kuten SiVM) 33 §

(Kuten SiVM) 34 §

Valiokunnan mietintö SiVM 11/2025 vp
Vastalause

(Kuten SiVM) 35 §

(Kuten SiVM) 36 §

~~73 §~~

Koulutuskorvaukset

~~Mitä 1—3 momentissa säädetään, ei sovelleta 105 a §:ssä tarkoitetussa lukuvuosimaksullisessa koulutuksessa olevaan opiskelijaan.~~

~~100 §~~

Oikeus maksuttomaan ruokailuun

~~Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta oppisopimuskoulutuksessa, työvoimakoulutuksessa eikä 105 a §:ssä tarkoitetussa lukuvuosimaksullisessa koulutuksessa olevaan opiskelijaan.~~

~~102 §~~

Opintososiaaliset etuudet oppisopimuskoulutuksessa

~~Mitä 1—4 momentissa säädetään, ei sovelleta 105 a §:ssä tarkoitetussa lukuvuosimaksullisessa koulutuksessa olevaan opiskelijaan.~~

~~104 §~~

Asuntolapaikan myöntäminen ja oikeus asuntolapaikkaan

~~Mitä 103 §:n 2 momentissa ja tämän pykälän 1 momentissa säädetään, ei sovelleta työvoimakoulutuksessa olevaan eikä 105 a §:ssä tarkoitetussa lukuvuosimaksullisessa koulutuksessa olevaan opiskelijaan.~~

~~105 a §~~

Koulutuksesta kolmansien maiden kansalaisilta perittävä lukuvuosimaksu

~~Koulutuksen järjestäjän on perittävä vähintään koulutuksen järjestämisestä keskimäärin aiheutuvat kustannukset kattava lukuvuosimaksu tässä laissa tarkoitettuun koulutukseen hyväksytyiltä~~

Valiokunnan mietintö SiVM 11/2025 vp
Vastalause

~~opiskelijalta, joka on kolmannen maan valtion kansalainen. Opiskelemaan hakeutuvalle on tiedotettava lukuvuosimaksun määräytymisestä koko opintojen keston ajalta. Lukuvuosimaksun suorittaminen on edellytys opetukseen osallistumiselle. Maksua ei kuitenkaan peritä opiskelijalta;~~

~~1) jolla on ulkomaalaislaissa tarkoitettu Euroopan unionin sininen kortti eikä tämän ulkomaalaislaissa tarkoitettua perheenjäseneltä;~~

~~2) jolla on ulkomaalaislaissa tarkoitettu pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskelulupa eikä tämän ulkomaalaislaissa tarkoitettua perheenjäseneltä;-~~

~~3) jolla on jatkuva oleskelulupa;~~

~~4) jolla on pysyvä oleskelulupa;-~~

~~5) jolla on ollut opiskelun alkaessa ulkomaalaislaissa tarkoitettu oleskelulupa tilapäisen suojelun perusteella, ja lupaa ole myöhemmin peruutettu mainitun lain 58 §:n 4 momentin perusteella;-~~

~~6) joka osallistuu tilauskoulutukseen;-~~

~~7) joka on oppivelvollisuuslain 2 §:ssä tarkoitettu oppivelvollinen; taikka~~

~~8) jolla on tilapäinen korkeintaan vuoden mittainen oleskelulupa vaihto-opiskeluohjelmaan osallistumisen perusteella.~~

~~Poiketen siitä mitä 1 momentin 3 kohdassa säädetään, maksu peritään kuitenkin opiskelijalta, jonka ensimmäinen oleskelulupa on myönnetty opiskelun perusteella sekä opiskelijalta, joka oleskelee Suomessa perhesiteeseen perustuvalla jatkuvalla oleskeluluvalla tilanteessa, jossa perheenkokoaja oleskelee Suomessa opiskeluun perustuvalla oleskeluluvalla tai perheenkokoaja oleskelee Suomessa jatkuvalla oleskeluluvalla, mutta hänen oleskelulupansa on myönnetty ensimmäisen kerran opiskelun perusteella.~~

~~Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitettujen lukuvuosimaksujen määräytymisen perusteista.-~~

~~109 b §~~

~~Oleskelulupia koskeva tiedonsaantioikeus~~

~~Koulutuksen järjestäjällä on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada maksutta 105 a §:ssä tarkoitetun maksuvelvollisuuden arvioimista ja koulutuksen suunnittelemista varten Maahanmuuttovirastolta hakijan tai opiskelijan sekä näiden ulkomaalaislaissa tarkoitettua perheenkokoajan hakeman, voimassa olevan ja aiemmin myönnetyn oleskeluoikeutta osoittavan asiakirjan voimassaoloa, perustetta ja lajia sekä oleskeluoikeutta osoittavaa asiakirjaa koskevan hakemuksen käsittelyn tilaa koskevat tarpeelliset tiedot.~~

~~— Sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) tai muussa laissa säädetään, koulutuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä oikeus antaa Maahanmuuttovirastolle tietoja koskien maahantulon ja maassa oleskelun ehtoihin liittyviä väärinkäytösepäilyjä:-~~

~~1) oleskeluoikeutta osoittavan asiakirjan hakijasta; tai~~

~~2) oleskeluoikeutta osoittavan asiakirjan haltijasta, joka on koulutuksen järjestäjän hakija tai opiskelija tai näiden ulkomaalaislaissa tarkoitettu perheenkokoaja;-~~

~~Edellä 2 momentissa tarkoitetun tiedonanto-oikeuden edellytyksenä on lisäksi, että tiedot ovat välttämättömiä Maahanmuuttoviraston ulkomaalaislaissa, kansalaisuuslaissa (359/2003) tai kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetussa laissa (719/2018) säädettyjen tehtävien hoitamista varten.~~

Valiokunnan mietintö SiVM 11/2025 vp
Vastalause

~~123 §~~

~~*Tutkinnon suorittamismahdollisuuksista ja koulutuksesta tiedottaminen*~~

~~Koulutuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että tutkinnon suorittamismahdollisuuksista, annettavasta koulutuksesta, koulutukseen hakeutumisesta ja kolmansien maiden kansalaisilta perittävistä lukuvuosimaksuista on tietoa yleisesti saatavilla.~~

~~Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Lukuvuosimaksuja koskevaa 105 a §:ää ja tiedonsaantioikeuksia koskevaa 109 b §:ää sovelletaan opiskelijoihin, jotka aloittavan opintonsa 1 elokuuta 2026 tai sen jälkeen.~~

2.

Laki

lukiolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lukiolain (714/2018) 9 §:n 1 ja 4 momentti, sellaisena kuin niistä on 9 §:n 1 momentti laissa 801/2024, ~~sekä~~
~~lisätään lakiin uusi 34 a §, 35 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1217/2020, uusi 3 momentti, sekä lakiin siitä lailla 1236/2021 kumotun 60 §:n tilalle uusi 60 § seuraavasti:~~

9 §

(Kuten SiVM)

~~34 a §~~

~~*Koulutuksesta kolmansien maiden kansalaisilta perittävä lukuvuosimaksu*~~

~~Koulutuksen järjestäjän on perittävä kolmannen maan kansalaiselta lukuvuosimaksu tässä laissa tarkoitettuun koulutukseen hyväksytyltä opiskelijalta, joka hakee oleskelulupaa opiskelun perusteella tai oleskelee maassa opiskelun perusteella myönnettyllä oleskeluluvalla. Lukuvuosimaksu peritään myös kolmannen maan kansalaiselta, joka suorittaa tässä laissa tarkoitettuja opintoja etäopetuksessa. Lukuvuosimaksun suuruus on vähintään lukiokoulutuksen keskimääräinen yksikköhinta. Jos koulutuksen järjestäjän yksikköhinta on alempi kuin lukiokoulutuksen keskimää-~~

Valiokunnan mietintö SiVM 11/2025 vp
Vastalause

~~räinen yksikköhinta, on lukuvuosimaksun suuruus vähintään koulutuksen järjestäjän yksikköhinta. Yhtä tai useampaa oppiainetta suorittamaan otetuilta opiskelijoilta perittävän maksun määrä on opintopistettä kohden keskimääräinen yksikköhinta tai sitä alempi järjestäjäkohtainen yksikköhinta jaettuna luvulla 30. Lukuvuosimaksun suorittaminen on edellytys opetukseen osallistumiselle. Lukuvuosimaksu määräytyy ensimmäisenä opiskeluvuotena voimassa olleen yksikköhinnan perusteella koko opintojen ajalle. Maksua ei kuitenkaan peritä opiskelijalta;~~

~~1) joka osallistuu tilauskoulutukseen; tai~~
~~2) jolla on tilapäinen korkeintaan vuoden mittainen oleskelulupa vaihto-opiskeluohjelmaan osallistumisen perusteella.~~

~~35 §~~

~~*Opintososiaaliset edut*~~

~~Mitä 1—2 momentissa säädetään ei sovelleta 34 a §:ssä tarkoitettussa lukuvuosimaksullisessa koulutuksessa olevaan opiskelijaan.~~

~~60 §~~

~~*Oleskelulupia koskeva tiedonsaantioikeus*~~

~~Koulutuksen järjestäjällä on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada maksutta 34 a §:ssä tarkoitetun maksuvelvollisuuden arvioimista ja koulutuksen suunnittelemista varten Maahanmuuttovirastolta hakijan tai opiskelijan hakeman ja voimassa olevan oleskeluoikeutta osoittavan asiakirjan voimassaoloa, perustetta ja lajia sekä oleskeluoikeutta osoittavaa asiakirjaa koskevan hakemuksen käsittelyn tilaa koskevat tarpeelliset tiedot.~~

~~Sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) tai muussa laissa säädetään, koulutuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä oikeus antaa Maahanmuuttovirastolle tietoja koskien maahantulon ja maassa oleskelun ehtoihin liittyviä väärinkäytösepäilyjä:~~

~~1) oleskeluoikeutta osoittavan asiakirjan hakijasta; tai~~
~~2) oleskeluoikeutta osoittavan asiakirjan haltijasta, joka on koulutuksen järjestäjän hakija tai opiskelija.~~

~~Edellä 2 momentissa tarkoitetun tiedonanto-oikeuden edellytyksenä on lisäksi, että tiedot ovat välttämättömiä Maahanmuuttoviraston ulkomaalaislaissa, kansalaisuuslaissa (359/2003) tai kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetussa laissa (719/2018) säädettyjen tehtävien hoitamista varten.~~

~~Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Lukuvuosimaksuja koskevaa 34 a §:ää ja tiedonsaantioikeuksia koskevaa 60 §:ää sovelletaan lain voimaan tulon jälkeen opintonsa aloittaviin.~~

Valiokunnan mietintö SiVM 11/2025 vp
Vastalause

3.

Laki

opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 24 §:n 1 momentti, 31 §:n 1 momentin 7 ja 8 kohta ja 49 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 24 §:n 1 momentti laissa 803/2024, 31 §:n 1 momentin 7 ja 8 kohta laissa 1410/2014 sekä 49 §:n 1 momentti laissa 532/2017, sekä

lisätään 31 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 1410/2014, 532/2017 ja 1114/2021, uusi 9 kohta seuraavasti:

24 §

Lukiokoulutuksen yksikköhinnat

Lukiokoulutuksen yksikköhinnat opiskelijaa kohden lasketaan vuosittain kaikille koulutuksen järjestäjille lukiolaissa ja oppivelvollisuuslaissa tarkoitetun lukiokoulutuksen sekä lukiokoulutuksen järjestäjän järjestämän tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen järjestämisestä yksikköhintojen määrittämistä edeltänyttä vuotta edeltäneenä vuonna aiheutuneiden valtakunnallisten kokonaiskustannusten perusteella, joista on ensin vähennetty 1,44 prosenttia lukion erityisen koulutustehtävän lisärahoitusta varten. Yksikköhintoja laskettaessa ei kuitenkaan oteta huomioon ulkomailla järjestetystä opetuksesta aiheutuneita menoja eikä mainittua opetusta saavia opiskelijoita. Yksikköhintoja laskettaessa ei myöskään oteta huomioon lukiolain 9 §:ssä tarkoitettua tilauskoulutuksen opiskelijoita ~~eikä lukiolain 34 a §:ssä tarkoitettuja lukuvuosimaksuvelvollisia opiskelijoita~~. Yksikköhintoja laskettaessa niiden opiskelijoiden lukumäärä, jotka opiskelevat tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa, painotetaan kertoimella 1,17. Yksikköhintoja laskettaessa niiden opiskelijoiden lukumäärää, jotka opiskelevat aikuisille tarkoitetussa lukiokoulutuksessa, painotetaan kertoimella 0,615 lukuun ottamatta sisäoppilaitoksessa koulutusta saavia opiskelijoita.

31 §

Yksikköhintoja laskettaessa huomiotta jätettävät kustannukset

Lukion ja opetustuntiperusteisesti rahoitettavan taiteen perusopetuksen käyttökustannuksina ei pidetä:

(7 ja 8 kohta kuten SiVM)

Valiokunnan mietintö SiVM 11/2025 vp
Vastalause

9) lukiolain 9 §:ssä tarkoitetun tilauskoulutuksen ~~tai lukiolain 34 a §:ssä tarkoitetun lukuvuosisimaksullisen koulutuksen~~ järjestämisestä aiheutuneita kustannuksia.

49 §

Rahoituksen laskemisessa käytettävien suoritteiden määrän vahvistaminen

Opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaa ammatillisen koulutuksen seuraavan varainhoitovuoden 32 a §:n 2 momentin perusteella määräytyvän laskennallisen perusrahoituksen perusteena käytettävien suoritteiden määrän sekä 32 i §:n 1 momentissa tarkoitettujen arvonlisäverokorvausten euromäärän koulutuksen järjestäjien 58 §:n nojalla toimittamien tietojen perusteella. Suoritteita ei oteta huomioon rahoituksessa, jos ~~opiskelija on ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 105 a §:ssä tarkoitettu lukuvuosimaksuvelvollinen opiskelija tai~~ koulutus on muutoin kuin laskennallisella perusrahoituksella tai harkinnanvaraisella rahoituksella rahoitettu. Ne suoritteet, joita ei ole ilmoitettu säädetyssä määräajassa, voidaan jättää rahoituksen perusteena huomioon ottamatta.

Voimaantulosäännös

(Kuten SiVM)

Vastalauseen lausumaehdotukset

- 1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa toisen asteen lukuvuosimaksujen käyttöönoton vaikutuksia Suomeen tulevien EU- ja ETA-maiden ulkopuolisten opiskelijoiden määrään ja pienten kuntien edellytyksiin järjestää toisen asteen koulutusta.*
- 2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi koulutuksen alueellisen saavutettavuuden tilannetta ja suomalaisten oppivelvollisuuden piiriin kuuluvien nuorten sivistyksellisten oikeuksien toteutumista EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta tulevien opiskelijoiden lukuvuosimaksujen käyttöönoton jälkeen.*
- 3. Eduskunta edellyttää, että toisen asteen oppilaitosten hallinnollista ja juridista taakkaa helpotetaan laatimalla valtakunnalliset ohjeistukset lukuvuosimaksujen määräytymisestä, hallinnoinnista ja tiedottamisesta opiskelijoille.*
- 4. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto kiirehtii EU-menettelyä, jolla haetaan poikkeusta kuntalain mukaisesta yhtiöittämisvelvoitteesta, jotta kuntien ja kuntayhtymien ei tarvitsisi jatkossa yhtiöittää toimintaansa järjestäessään tilauskoulutusta.*

Valiokunnan mietintö SiVM 11/2025 vp
Vastalause

Helsingissä 28.11.2025

Hanna Kosonen kesk
Pia Lohikoski vas
Markku Siponen kesk